

BIJLAGE 1

Controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekeningen 2009, 2010 en 2011 van de gemeente Schiermonnikoog.

---

1. Inleiding

Bij besluit van 18 november 2008 heeft de gemeenteraad de opdracht aan Price Waterhouse Coopers (PWC) Accountants N.V. verstrekt om de accountantscontrole als bedoeld in art 213 GW voor de gemeente Schiermonnikoog uit te voeren. Ter voorbereiding en ondersteuning van de uitvoering van de accountantscontrole door PWC voor de jaren 2009, 2010 en 2011 moet de gemeenteraad nog een aantal zaken nader regelen, hetgeen op hoofdlijnen in dit controleprotocol plaatsvindt.

Object van controle zijn de jaarrekeningen 2009, 2010 en 2011 en daarmee tevens het financieel beheer over die jaren zoals uitgeoefend door of namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Schiermonnikoog.

1.2 Doelstelling

Dit controleprotocol heeft als doel nadere aanwijzingen te geven aan de accountant over de reikwijdte van de accountantscontrole, de daarvoor geldende normstellingen en de daarbij verder te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties voor de controle van de jaarrekeningen 2009, 2010 en 2011 van de gemeente Schiermonnikoog.

1.2 Wettelijk kader

De gemeentewet(GW), art. 213, schrijft voor dat de gemeenteraad één of meer accountants aanwijst als bedoeld in art. 393 eerste lid Boek 2 Burgerlijk Wetboek voor de controle van de in art 197 GW bedoelde jaarrekening en het daarbij verstrekken van een accountantsverklaring en het uitbrengen van een verslag van bevindingen. In het kader van de opdrachtverstrekking aan de accountant kan de gemeenteraad nadere aanwijzingen geven voor te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties. Tevens zal in de opdrachtverstrekking duidelijk aangegeven moeten worden welke wet- en regelgeving in het kader van het financieel beheer onderwerp van rechtmatigheidscontrole zal zijn.

De gemeenteraad heeft op 20 maart 2007 de verordening ex art 213 GW voor de controle op het financieel beheer en op de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente Schiermonnikoog vastgesteld. In bijlage 2 en bijlage 3 bij dit raadsvoorstel is het bij de controle te hanteren normenkader in hoofdlijnen vastgelegd. Met dit controleprotocol stelt de gemeenteraad nadere aanwijzingen vast die specifiek van toepassing zijn.

1.3 Communicatiemomenten

In artikel 2 lid 4 en artikel 7 lid 4 van de controleverordening zijn de communicatiemomenten benoemd tussen de raad en de accountant. In artikel 2 betreft het de communicatie voorafgaand aan de accountantscontrole van een boekjaar en in artikel 7 de communicatie tussen de accountant en de raad na afloop van de jaarrekeningcontrole. Aan het eind van deze bijlage is het communicatietraject nader uitgewerkt.

Voor het jaar 2009 heeft geen voorafgaande communicatie plaatsgevonden. Wel kunt u als raad de accountant -vóór de daadwerkelijke controle plaats vindt- nog specifieke onderzoeksonderwerpen voor de jaarrekening 2009 aangeven.

2. Algemene uitgangspunten voor de controle (getrouwheid én rechtmatigheid)

Zoals in art 213 GW is voorgeschreven zal de controle van de in artikel 197 Gemeentewet bedoelde jaarrekening uitgevoerd door de door de raad benoemde accountant gericht zijn op het afgeven van een oordeel over:

- de getrouwe weergave van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de activa en passiva;
- het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen;
- de inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;
- het in overeenstemming zijn van de door het college opgestelde jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 Gemeentewet (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten);
- de verenigbaarheid van het jaarverslag met de jaarrekening.

Bij de controle zullen de nadere regels die bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden gesteld op grond van artikel 213, lid 6 Gemeentewet (Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten) alsmede de Richtlijnen voor de Accountantscontrole (NIVRA) bepalend zijn voor de uit te voeren werkzaamheden. Ook worden richtinggevende uitspraken en adviezen van het platform rechtmatigheid bij de controle betrokken.

Onder rechtmatigheid wordt begrepen de definitie volgens het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten (BAPG) dat de in de rekening verantwoorde lasten, baten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen, dat wil zeggen "in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen".

3. Te hanteren goedkeurings- en rapporteringstoleranties

De accountant accepteert in de controle bepaalde toleranties en richt de controle daarop in. De accountant controleert niet ieder document of iedere financiële handeling, maar richt de controle zodanig in dat voldoende zekerheid wordt verkregen over het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de verantwoorde baten en lasten en balansmutaties en financiële beheershandelingen met een belang groter dan de vastgestelde goedkeuringstolerantie¹. De accountant richt de controle in op het ontdekken van belangrijke fouten en baseert zich daarbij op risicoanalyse, vastgestelde toleranties en statische deelwaarnemingen en extrapolaties.

In het Besluit accountantscontrole Provincies en Gemeenten zijn minimumeisen voor de in de controle te hanteren goedkeuringstoleranties voorgeschreven. Gemeenteraden mogen de goedkeuringstoleranties scherper vaststellen dan deze minimumeisen. Wij stellen voor de controletoleranties vast te

stellen overeenkomstig de wettelijke minimumeisen. Naast deze kwantitatieve benadering zal de accountant ook een kwalitatieve beoordeling hanteren (professional judgement).

De definitie van de goedkeuringstolerantie is:

De goedkeuringstolerantie is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers kan worden beïnvloed.

De goedkeuringstolerantie is bepalend voor de oordeelsvorming, de strekking van de af te geven accountantsverklaring.

In het hierna opgenomen schema zijn de voorgestelde goedkeuringstoleranties opgenomen :

<i>Goedkeuringstolerantie</i>	<i>Goedkeurend</i>	<i>Beperking</i>	<i>Oordeelonthouding</i>	<i>Afkeurend</i>
<i>Fouten in de jaarrekening (% lasten)</i>	$\leq 1\%$	$>1\% < 3\%$	-	$\geq 3\%$
<i>Onzekerheden in de controle (% lasten)</i>	$\leq 3\%$	$>3\% < 10\%$	$\geq 10\%$	-

De totale lasten van de primaire begroting 2009 bedragen €5,1 miljoen. Op basis van deze begroting betekenen bovengenoemde percentages dat een totaalbedrag aan fouten in de jaarrekening tot circa €51.000 en een totaal van onzekerheden tot circa €153.000 de goedkeurende strekking van de accountantsverklaring niet zullen aantasten.

Het is overigens wel de regel dat de door de accountant geconstateerde fouten worden gecorrigeerd in de jaarrekening. In dat geval bevat de door de raad vast te stellen jaarrekening geen ongecorrigeerde fouten meer. De accountant rapporteert in ieder geval de fouten en onzekerheden boven de goedkeuringstoleranties. Het is aan de accountant in hoeverre ook andere (eventueel gecorrigeerde) fouten worden gerapporteerd.

4. Normstelling rechtmatigheid

4.1 Inleiding

In het kader van de rechtmatigheidscontrole kunnen 9 rechtmatigheidscriteria worden onderkend: het begrotingscriterium, het voorwaardencriterium, het misbruik en oneigenlijk gebruikcriterium, het calculatiecriterium, het valuteringscriterium, het adresseringscriterium, het volledigheidscriterium, het aanvaardbaarheidscriterium en het leveringscriterium.

In het kader van het getrouwheidsonderzoek wordt al aandacht besteed aan de meeste van deze criteria. Voor de oordeelsvorming over de rechtmatigheid van het financieel beheer wordt extra aandacht besteed aan de volgende rechtmatigheidscriteria:

1. Het begrotingscriterium;
2. Het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium (M&O-criterium);
3. Het voorwaardencriterium.

In de volgende paragrafen wordt de normstelling voor de rechtmatigheidscontrole beschreven. In paragraaf 5 wordt de reikwijdte van de controle van de accountant ten aanzien van bovengenoemde criteria beschreven.

4.2. Begrotingscriterium

Bij de rechtmatigheidscontrole vormt het begrotingscriterium een belangrijk toetsingscriterium. In de toelichting op het BAPG wordt begrotingrechtmatigheid omschreven als:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten, alsmede de balansposten, dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de raad zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag, alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”

In art. 5 van de op 20 maart 2007 vastgestelde verordening ex. art. 212 van de GW (hierna : de financiële verordening) is de norm voor begrotingsrechtmatigheid vastgelegd. Deze normen zijn hieronder overgenomen en waar nodig nader uitgewerkt.

- De norm voor begrotingsrechtmatigheid ligt op het niveau van overschrijding van de lasten van de programma’s. Indien er overschrijdingen zijn moeten deze worden toegelicht door het college indien de overschrijding meer dan € 2.500 bedraagt;
- Norm voor begrotingsrechtmatigheid ten aanzien van de balansposten ligt op het niveau van de geautoriseerde bedragen in het onderdeel uiteenzetting van de financiële positie in de begroting. Een toelichting hierop vindt plaats in de toelichting op de balans, waarbij expliciet bij een (verwachte) overschrijdingen van investeringskredieten wordt stilgestaan.
- Voor het schuiven van budgetten tussen programma’s is toestemming van de gemeenteraad vereist;
- Het college mag binnen de programma’s met budgetten schuiven, mits de lasten van producten niet dusdanig worden overschreden dat de realisatie van andere producten binnen het zelfde programma onder druk komen te staan. Indien de lasten van de producten met meer dan 50% worden overschreden, met een minimum van € 10.000 moet in de controldocumenten antwoord worden gegeven op de vraag of andere producten niet onder druk zijn komen te staan door de overschrijding.

De accountant toetst bovenstaande normen aan de hand van de toelichting in de jaarrekening en stelt daarmee vast of afwijkingen voor het accountantsoordeel rechtmatig of onrechtmatig zijn.

Het Platform Rechtmatigheid Provincies en Gemeenten noemt in de Kadernota Rechtmatigheid van oktober 2008 de volgende mogelijkheden inzake begrotingsoverschrijdingen (en de consequenties daarvan voor het accountantsoordeel):

Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen tenminste de volgende ‘soorten’ begrotingsafwijkingen worden onderkend:	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel
Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	X **)	
Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	X	
Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluit genomen.		X
Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant <u>ondubbelzinnig vaststelt</u> dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd. Bijv: de verwachte kostenstijging op jaarbasis was via de tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels (art. 212) zoals afgesproken met de raad.		X
Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de		X

doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		
Kostenoverschrijding inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijv een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidsgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente ervoor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. - geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar - geconstateerd na verantwoordingsjaar	X	X
Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. - jaar van investeren - afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	X	X

***) Voor dit type begrotingsoverschrijdingen doet het PRPG aan gemeenteraden de suggestie om regels vast te leggen over de vraag of de accountant deze moet meewegen in zijn oordeel. Deze kostenoverschrijdingen zijn strikt formeel onrechtmatig. Er zijn echter verschillende situaties denkbaar waarbij de overschrijdingen binnen het door de raad uitgezette beleid zijn gebleven. Overeenkomstig het BAPG is het dan niet de bedoeling dat de accountant deze overschrijding betreft bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende accountantsverklaring kan worden gegeven. Stel bijvoorbeeld dat de kosten van afvalinzameling en –verwerking fors hoger zijn door de grote hoeveelheid aangeleverd afval. Deze hogere kosten worden echter gedekt, omdat de afvalstoffenheffing op basis van Diftar (tegen de ongewijzigde vastgestelde tarieven) ook hoger is. Het PRPG adviseert om dergelijke overschrijdingen te benoemen als passend binnen het beleid van de raad, en college dat te laten toelichten in de jaarrekening overeenkomstig de overige overschrijdingen die binnen het beleid passen (zie paragraaf 3.3.2). Een dergelijk advies geldt ook voor kostenoverschrijdingen bij open einde regelingen. Essentieel is dat de raad nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten en kostenoverschrijdingen bij open einde regelingen moeten meewegen bij het oordeel van de accountant, maar dit is niet verplicht. In die gevallen dat er geen nader beleid is gesteld, gelden deze adviezen. Wanneer de raad wel nadere regels stelt, geldt het uitgangspunt dat kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten en kostenoverschrijdingen bij open einde regeling door de accountant niet bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende accountantsverklaring kan worden afgegeven wordt betrokken. Voorwaarde is wel dat deze kostenoverschrijdingen dan goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen. Daarnaast moet de accountant in het verslag van bevindingen deze kostenoverschrijdingen, waarvan het college in de jaarrekening moet aangeven dat ze nog de raad moeten worden geautoriseerd, aan de orde stellen. Wanneer de raad wel nadere regels stelt, gelden uiteraard deze nadere regels als norm voor "passend in het beleid".

Verder zijn er nog de budgetafwijkingen welke weliswaar in financiële zin binnen de begroting blijven, maar waarbij zeer duidelijk is dat aanzienlijk minder prestaties zijn geleverd c.q. activiteiten zijn ontplooid dan in de financiële begroting specifiek als doelstelling was aangegeven en welke niet in de jaarrekening zijn toegelicht vormen een aparte categorie "begrotingsoverschrijdingen". Het gaat hier om afwijkingen van beoogde prestaties en niet om financiële budgetafwijkingen c.q. niet financiële informatie die de accountant soms wel waarneemt, maar waarop hij niet standaard toetst. Indien de accountant dit waarneemt heeft dit geen gevolgen voor de strekking van de accountantsverklaring. Wel zal de accountant deze waarnemingen opnemen in zijn verslag van bevindingen. Voor een nadere/ meer uitgebreide uitwerking van het begrotingscriterium wordt verwezen naar de PRPG-website

www.platformrechtmatigheid.nl).

Vanaf de PRPG-kadernota rechtmatigheid 2007 is er een opvallende wijziging in de beoordeling van begrotingsrechtmatigheid door de accountant:

Indien een wijziging niet meer in het jaar zelf is voorgelegd zijn bestedingen boven het begrotingsbedrag strikt genomen onrechtmatig. Toch kan voor de accountant bij de controle vaststaan dat een aantal (begrotings)overschrijdingen binnen de beleidskaders van de gemeenteraad vallen. De toelichting van het BAGG zegt hierover:

Strikt genomen gaat het hier om onrechtmatige uitgaven (ook wel begrotingsonrechtmatigheid genoemd), omdat de overschrijding strijd oplevert met artikel 189, vierde lid van de Gemeentewet. Volgens artikel 28, eerste lid van het Besluit comptabiliteitsvoorschriften⁷ dienen deze overschrijdingen (en onderschrijdingen) goed herkenbaar in de jaarrekening te worden opgenomen. Door het vaststellen van de rekening door de raad waarin die uitgaven wel zijn opgenomen worden de desbetreffende uitgaven alsnog geautoriseerd. Het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven. Het is in zijn algemeenheid niet de bedoeling dat de accountant deze overschrijdingen betreft bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende accountantsverklaring kan worden gegeven. Wel moet de accountant in het verslag van bevindingen de bedragen, waarvan het college in de jaarrekening heeft aangegeven dat ze nog dienen te worden geautoriseerd, aan de orde stellen. De accountant dient in dat kader in ieder geval aan te geven of het overzicht ex artikel 28, eerste lid, van het Besluit comptabiliteitsvoorschriften 1995 volledig is of niet.

4.3 M&O-criterium.

Onder misbruik wordt verstaan:

Het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of niet dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.

Onder oneigenlijk gebruik wordt verstaan:

Het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

De accountant richt zich in zijn controle op:

- toetsing in hoeverre in bestaande procedures deugdelijke maatregelen ter voorkoming van misbruik- en oneigenlijk gebruik worden genomen alsmede de werking van de getroffen maatregelen vaststellen.
- de accountant zal in zijn onderzoek er vooral op moeten toezien dat het M&O-beleid, gelet op de mogelijkheden die er zijn, voldoende actueel is.

Door de raad is in verschillende verordeningen en besluiten een M&O-beleid vastgesteld. Overkoepelend beleid is nog niet aanwezig. Aangezien voor bestaande procedures moet worden getoetst in hoeverre deugdelijke maatregelen ter voorkoming van misbruik- en oneigenlijk gebruik zijn genomen, is de vooronderstelling gerechtvaardigd dat binnen de belangrijkste procedures reeds (informeel) adequate maatregelen zijn getroffen ter waarborging van de getrouwheid van de financiële verantwoording.

4.4 Voorwaardencriterium

Besteding en inning van gelden door een gemeente zijn aan bepaalde voorwaarden verbonden waarop door de accountant moet worden getoetst. Deze voorwaarden liggen vast in wetten en regels van hogere overheden en de (eigen) gemeentelijke regelgeving. De gestelde voorwaarden hebben in het algemeen betrekking op:

- Algemeen. Dit zijn over het algemeen de begripsbepalingen en slotbepalingen;
- Termijnbepalingen. Dit zijn bepalingen, waarin termijn zijn gesteld voor betaling, indienen van stukken etc.;
- Administratieve bepalingen. Dit zijn veelal procedurele bepalingen over bijvoorbeeld een incasso procedure en het voeren van een administratie;
- Bevoegdheden;
- Bewijsstukken. Dit kunnen aanvraagformulieren of bewijsstukken die derden moeten kunnen overleggen in het kader van de verordening;
- Recht. In deze bepalingen is aangegeven wie, onder welke voorwaarden recht heeft op bijvoorbeeld een subsidie of vergoeding van de gemeente. Het gaat ten alle tijde om harde bepalingen waarbij 'sanctie' bestaat dat recht wordt ontnomen;
- Hoogte. Hoogte heeft betrekking op tarieven, formules en andere criteria die aangeven welke voorwaarden over hoogte zijn opgenomen. Gaat hier om de spelregels van de berekening;
- Duur. Bij duur gaat het om termijnen van verstrekking, toekenning of werkingsperiode;
- Hardheidsclausules. Veel verordeningen en besluiten geven het College de bevoegdheid om te besluiten over een aanvraag of toekenning indien de verordening hierin niet voorziet.

De precieze invulling verschilt per wet respectievelijk regeling respectievelijk verordening. Voor alle geldstromen dient ondubbelzinnig vast te staan welke voorwaarden er op van toepassing zijn. De door hogere overheden gestelde voorwaarden liggen volledig vast. In bijlage 2 en 3 bij dit raadsvoorstel zijn per proces de interne en externe regels opgenomen, die de accountant in zijn controle van het voorwaardencriterium moet betrekken. Dit is het normenkader.

Dit klinkt eenvoudig, toch zijn er enkele punten van aandacht belangrijk bij het daadwerkelijk kunnen gebruiken van het normenkader bij de rechtmatigheidscontrole. Om het normenkader te kunnen gebruiken voor de accountantscontrole moet het worden geoperationaliseerd. Dit gebeurt via een toetsingskader. Bij het toetsingskader is het vooral van belang aan te geven welke bepalingen van de regelgeving uit het normenkader relevant zijn, c.q. aan welke bepalingen financiële consequenties zitten.

Dit proces van kritisch kijken naar de regels heet het operationaliseren van het normenkader en leidt tot het toetsingskader, waarin per verordening de regels met de financiële voorwaarden zijn aangegeven.

Mocht evenwel blijken dat de afwijking van formele voorschriften toch financiële consequenties heeft, dan dient het college dit te melden aan de raad en aan de accountant. Een dergelijke aanpak kan slechts tijdelijk zijn, letter en praktijk moeten zo snel als mogelijk is met elkaar in overeenstemming worden gebracht.

Met andere woorden de accountant richt zich in zijn controle op de bepalingen van recht, hoogte, duur en betreft hier de hardheidsclausules bij. Aan afwijkingen van andere bepalingen worden in financiële zin geen nadere (financiële) consequenties verbonden, waardoor deze afwijkingen ook geen invloed kunnen hebben op de strekking van de accountantsverklaring. Dit laat onverlet dat ook aan deze bepalingen moet worden voldaan.

5. Reikwijdte accountantscontrole

5.1. Single Information Single Audit

Met ingang van 2006 is voor het eerst volgens het principe van Single Information Single Audit (SiSa) verantwoording afgelegd. SiSa houdt kort in dat een groot aantal bijzondere verklaringen (bv. WWB) richting het rijk niet meer afzonderlijk hoeft te worden verantwoord en voorzien van een aparte accountantsverklaring, maar dat in een bijlage bij de jaarrekening verantwoording wordt afgelegd. De bijlage valt onder de scope van de accountantsverklaring bij de jaarrekening. Dit leidt tot het afgeven van minder specifieke verklaringen. De accountant voert de controle van de bijlage bij de jaarrekening uit volgens de richtlijnen en het controleprotocol van het rijk. In de bijlage bij de jaarrekening worden de volgende specifieke verantwoordingen opgenomen :

- Wet Sociale Werkvoorziening
- Wet Werk en Bijstand
- IOAW
- IOAZ
- Bijstandsverlening zelfstandigen
- Participatiebudget
- Schuldhulpverlening
- Centra voor jeugd en gezin (CJG)
- VROM externe veiligheid
- Brede doeluitkering verkeer en vervoer

De verklaring als geheel bij de jaarrekening dekt nu ook de verantwoording van de geldstromen, die voorheen met de bijzondere verklaringen werden verantwoord. De diepgang van de accountantscontrole is minder geworden, omdat de Sisa controle is gerelateerd aan de jaarrekeningtolerantie. Het rijk legde vroeger de 'controlelat' voor specifieke uitkeringen hoger.

5.2. Rechtmatigheid

Begrotingscriterium en M&O- criterium

- Zie paragraaf 4.2 en 4.3

Voorwaardencriterium

Bij de toetsing op de naleving van het voorwaardencriterium wordt in de controle rekening gehouden met de volgende aspecten :

- de naleving van wettelijke kaders voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kunnen betreffen.
- De naleving van de interne en externe kaders zoals opgenomen in bijlage 2 en 3. Dit laatste voor zover van toepassing en uitsluitend voor zover deze directe financiële beheershandelingen betreffen of kunnen betreffen. Ten aanzien van het voorwaardencriterium vindt voor de interne regelgeving uitsluitend een toets plaats naar de recht, hoogte en duur bepalingen van financiële beheershandelingen, tenzij jegens derden (bijvoorbeeld in toekenningsbeschikkingen) aanvullen de voorwaarden met directe financiële consequenties zijn opgenomen.
- Mocht tijdens de toetsing toch blijken dat het normen en/of toetsingskader niet juist of compleet is, dan geeft het college in de bedrijfsvoeringsparagraaf aan welke regels het betreft en hoe zij van het normenkader naar het toetsingskader is gekomen. De accountant moet dit in zijn verslag bevestigen.
- Collegebesluiten worden buiten het normenkader gelaten, tenzij dat wettelijk niet is toegestaan..
- Niet financiële rechtmatigheid en financiële beheershandelingen, waarvan de accountant het rechtmatigheidsaspect niet goed kan overzien (staatssteun en Europese aanbestedingen) volgt de accountant tot nader orde het BAPG en de advieskadernota van oktober 2006 van het platform rechtmatigheid.

5.3 Getrouwheid

Ten aanzien van getrouwheid doet de accountant de werkzaamheden als contractueel overeengekomen. De gemeenteraad kan voor een aantal onderdelen aan de 'knoppen' van de accountantscontrole draaien. Hieronder zijn in het kort deze onderdelen gerecapituleerd.

A. Controletolerantie

De toleranties zijn in paragraaf 3 van dit protocol verwerkt. Ten aanzien van de jaarrekening als geheel als ten aanzien van afzonderlijke onderdelen kan de tolerantie lager worden gesteld.

B. Deelverantwoordingen

Er zijn geen deelverantwoordingen.

C. Verslag van bevindingen

In het verslag wordt in ieder geval aandacht besteed aan de volgende punten.

1. In het rapport van bevindingen wordt aandacht besteed aan onderwerpen als aangegeven in het pre-auditgesprek met de financiële commissie.
2. aan rapporteringswaardige afwijkingen van het BBV;
3. bevindingen die de (afgesproken) rapportagetolerantie overschrijden;
4. de vraag of de inrichting van het financieel beheer en van de financiële organisatie een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken. Hierbij besteden wij op hoofdlijnen aandacht aan de in de managementletter genoemde aspecten;
5. omissies van enige omvang en opmerkingen die een duidelijke toegevoegde waarde op de informatie in de jaarrekening hebben, maar niet de afgesproken goedkeuringstoleranties overschrijden;
6. strekking van de verklaring. Bij afwijking van een anders dan goedkeurende verklaring geeft de accountant een toelichting op de redenen, waaronder bevindingen die de afgesproken goedkeuringstoleranties overschrijden.

De managementletter is vormvrij.

D. Aanvullende controle of aandachtspunten

Jaarlijks zal aan de raad worden gevraagd of er extra aandachtspunten zijn waarop de accountant dient te controleren.

Communicatie

Controle object	Verklaring	Output	Gericht aan	Bespreken met
Jaarrekening		Pre-audit gesprek		Partner en manager PWC met de coördinator Financiën gemeente.
		Managementletter naar aanleiding van de tussentijdse controle	MT	<p>Eerste concept Supervisor & manager PWC met coördinator Financiën gemeente.</p> <p>Tweede concept Partner en manager PWC met coördinator financiën gemeente. Vervolgens wordt de managementletter in definitieve vorm aan de gemeentesecretaris verzonden.</p>
	Accountantsverklaring bij jaarrekening	Verslag van bevindingen (na de jaarrekening-controle)	Raad	<p>Eerste concept Supervisor & manager PWC met coördinator financiën gemeente.</p> <p>Tweede concept Partner en manager PWC met coördinator Financiën en portefeuillehouder financiën gemeente.</p> <p>Definitief Toelichting aan de commissie Financiën door partner en manager PWC.</p>